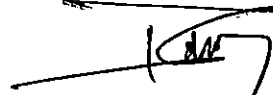

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Cezada adalet ve infazda eşitlik ilkesinin sağlanması, mevcut infaz mevzuatı ve uygulamalarında ortaya çıkan eşitsizliklerin, farklı suç tipleri bakımından uygulanan infaz rejimlerinin, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik hükümlerinin, hasta ve yaşlı tutuklu ve hükümlülerin durumunun, infaz erteleme müessesesinin işleyişinde yaşanan sorunların ve infaz yasasının uygulamada doğurduğu toplumsal sonuçların tüm yönleriyle değerlendirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 102'inci ve 103'üncü maddeleri uyarınca Genel Görüşme açılmasını arz ve teklif ederiz. 02.06.2026

Bülent KAYA

İstanbul Milletvekili

Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Ceza adalet sistemi, yalnızca hükmün kurulmasıyla sınırlı bir alan değildir. Mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra başlayan infaz süreci de adil yargılanma hakkı, hukuk devleti ilkesi, eşitlik ilkesi, insan onuru ve toplumsal barış bakımından en az yargılama süreci kadar belirleyicidir. Bir hukuk devletinde cezanın amacı intikam duygusunu tatmin etmekten ziyade, suçla orantılı, öngörülebilir, insan onuruna uygun ve topluma yeniden kazandırmayı hedefleyen bir infaz rejimi kurmaktır. Bu nedenle cezada adalet ile infazda eşitlik aynı bütünün ayrılmaz parçalarıdır.

Türkiye’de infaz mevzuatı uzun yıllar boyunca parçalı değişikliklerle şekillenmiş, her yeni düzenleme mevcut yapıya yeni bir istisna, yeni bir oran, yeni bir geçici hüküm eklemiştir. Bugün ortaya çıkan tablo, yurttaşın kolayca anlayabildiği sade bir infaz rejiminden uzaklaşmıştır. Suç tipine, mahkûmiyet tarihine, infazın başladığı zamana, açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarına, koşullu salıverilme oranlarına ve idari değerlendirme süreçlerine göre çok farklı sonuçlar doğmaktadır. Aynı süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişilerin ceza infaz kurumunda fiilen geçirdikleri sürenin büyük ölçüde değişebilmesi, infaz hukukuna ilişkin adalet ve eşitlik tartışmasını derinleştirmektedir.

Bazı suçlar bakımından daha ağır infaz oranları öngörülmesi, ceza politikasının tercih alanı içinde değerlendirilebilir. Ancak bu tercihlerin kanuni belirlilik, ölçülülük, eşitlik, suç ve ceza arasında orantı, bireyselleştirme ve topluma yeniden kazandırma ilkeleriyle bağdaşması gerekir. Uygulamada asıl tartışma, farklı infaz rejimlerinin hangi nesnel ölçütlere dayandığı, hangi hukuki gerekçeyle sürdürüldüğü, hangi toplumsal ihtiyaca cevap verdiği ve hangi sonuçları doğurduğu noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu sorulara açık, tutarlı ve denetlenebilir cevaplar verilmediğinde infaz hukuku, toplum nazarında anlaşılması güç bir istisnalar alanına dönüşmektedir.

Koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik uygulamaları, infaz hukukunun en fazla tartışılan başlıkları arasında yer almaktadır. 4 Mayıs 2026 itibarıyla kapasitesi 304.956 olan ceza infaz kurumlarında 420.798 kişinin bulunması, infaz sisteminin cezaevi kapasitesi, topluma yeniden uyum, aile bağlarının korunması ve hükümlünün dış dünyaya kontrollü dönüşü bakımından bütüncül biçimde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Buna karşılık toplumda, bazı ağır suçlarda cezanın fiilen çok kısa süre uygulandığı, bazı suçlarda ise infaz rejiminin ölçüsüz biçimde

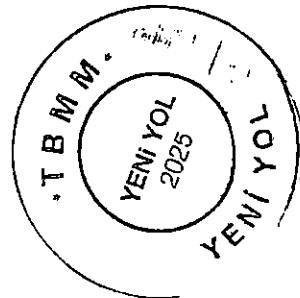

ağırlaştığı yönünde güçlü bir kanaat bulunmaktadır. Bu kanaat, mağdurların adalet beklentisini de hükümlü yakınlarının eşitlik talebini de doğrudan etkilemektedir.

İnfaz hukukunda öngörülebilirliğin zayıflaması, toplumun tamamı bakımından güven sorunu yaratmaktadır. Yurttaş, mahkeme tarafından verilen cezanın hangi şartlarda, ne kadar süreyle ve hangi ölçütlere göre infaz edileceğini anlayamadığında ceza adalet sistemine duyulan güven sarsılmaktadır. Bir suç nedeniyle verilen cezanın kamuoyu nezdindeki ağırlığı ile infaz hukukundaki fiilî sonucu arasında büyük fark oluştuğunda, adalet duygusu yara almaktadır. Ağır hastalığı bulunan, ileri yaşta olan veya ceza infaz kurumu koşullarında yaşamını tek başına sürdüremeyen kişiler bakımından yaşam hakkı ve insan onuru merkezli bir yaklaşım kurulmadığında ise infaz sistemi, kamu vicdanında başka bir kırılma alanı üretmektedir.

Hasta ve yaşlı tutuklu ve hükümlülerin durumu, infaz hukukunun en acil ve insani başlıklarından biridir. Yaşam hakkı, bütün hakların ön koşuludur. Ceza infaz kurumunda tutulmanın kişinin yaşamı, beden bütünlüğü veya tedaviye erişimi bakımından ağır ve somut risk yarattığı hallerde infaz erteleme müessesesi hızlı, etkili, objektif ve insan onuruna uygun biçimde işletilmelidir. Adli Tıp Kurumu rapor süreçleri, tam teşekküllü hastane raporlarının değerlendirilmesi, Cumhuriyet başsavcılıklarının takdir yetkisi, itiraz yollarının etkinliği, karar süreleri, cezaevi koşulları, düzenli tedaviye erişim, bakıma muhtaçlık hali ve ileri yaşın yarattığı kırılganlık birlikte incelenmelidir. İdare ve gözlem kurullarının koşullu salıverilme ve iyi hâl değerlendirmelerindeki rolü de açık, denetlenebilir, nesnel ölçütlere dayalı ve keyfiliğe kapalı hale getirilmelidir.

Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu raporunda infaz mevzuatının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler bağlamında gözden geçirilmesi, infaz adaletini esas alan bir temelde yeniden ele alınması önerilmiştir. Raporda mahkûmların infaz süreçlerinin, koşullu salıverilme şartları ve infaz süreleri de dâhil olmak üzere ceza hukukunun evrensel ilkeleri kapsamında daha adil, daha eşitlikçi ve daha bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hasta ve yaşlı tutuklu ve hükümlüler bakımından yaşam hakkının her hakkın önünde olduğu vurgulanmış, infaz erteleme müessesesinin bu çerçevede ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

Bu tespitler, infaz hukukunun toplumsal barış, hukuk devleti, insan hakları ve kamu vicdanı açısından taşıdığı ağırlığı açıkça göstermektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan kişi sayısının yüzbinlerle ifade edildiği, tutuklu ve hükümlü aileleriyle birlikte milyonlarca insanın bu alandaki uygulamalardan doğrudan etkilendiği dikkate alındığında, infaz mevzuatının güncel ihtiyaçlara, anayasal ilkelere, AİHM ve AYM içtihatlarına, mağdur haklarına, hükümlü haklarına ve toplumun adalet beklentisine uygun biçimde yeniden değerlendirilmesi zorunludur.

Yeni bir infaz yasası tartışması, geçici düzenlemeler ve dönemsel çözümlerle sınırlı tutulmamalıdır. Bu tartışma, cezanın caydırıcılığı, insan onurunun korunması, mağdurun adalet beklentisi, hükümlünün topluma yeniden kazandırılması, kamu güvenliği ve eşitlik ilkesi arasında hukuk devleti içinde kurulması gereken makul denge üzerinden yürütülmelidir. İnfaz mevzuatı, suç tipleri arasında ölçüsüz ve açıklanamaz farklar doğurmayan, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik hükümlerini anlaşılır hale getiren, hasta ve yaşlı mahpuslar bakımından yaşam hakkını merkeze alan, idare ve gözlem kurullarının karar süreçlerini objektif ölçütlere bağlayan, tutuklamanın istisna olduğu ilkesini güçlendiren ve toplumun adalet duygusunu onaran bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Bu nedenlerle, cezada adalet ve infazda eşitlik ilkesinin sağlanması, mevcut infaz rejimindeki eşitsizliklerin tespit edilmesi, hasta ve yaşlı tutuklu ve hükümlüler bakımından yaşam hakkı odaklı etkili çözümler geliştirilmesi, uygulamadaki sorunlarının giderilmesi, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik hükümlerinin evrensel ceza hukuku ilkeleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi ve infaz yasasının toplumsal yansımalarının Meclis çatısı altında bütün boyutlarıyla görüşülmesi amacıyla Genel Görüşme açılması gerekmektedir.

